

Alina Brzuska-Kępa

"Dziecko w świecie książki i mediów" : sprawozdanie

Acta Universitatis Lodzianis. Folia Librorum 17, 261-266

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

*Alina Brzuska-Kępa*¹

**DZIECKO W ŚWIECIE KSIĄŻKI I MEDIÓW.
SPRAWOZDANIE**

W dniach 10-11 maja 2012 roku odbyła się zorganizowana przez Katedrę Bibliotekoznawstwa i Informatyki Naukowej UŁ konferencja naukowa pt. *Dziecko w świecie książki i mediów* – druga z cyklu *Kultura czytelnicza młodego pokolenia*, zainicjowanego w roku 2010 konferencją pt. *Czytanie i bajanie w teorii i praktyce*, pierwsza o zasięgu międzynarodowym.

Najważniejszymi celami przyświecającymi przedsięwzięciu były diagnoza stanu kultury czytelniczej dzieci i młodzieży w XXI wieku, przegląd i ocena stanu badań na ten temat, a także przegląd i ocena stanu badań dotyczących wpływu mediów na kształtowanie kultury czytelniczej młodego pokolenia. Organizatorzy planowali, że obradom towarzyszyć będą także dyskusje nad konkurencyjnością mediów wobec książki, przegląd współczesnych technologii pod kątem możliwości ich wykorzystania do rozbudzania zainteresowań i zamiłowań czytelniczych, a także analiza uwarunkowań towarzyszących kontaktowi dzieci i młodzieży z książką i mediami. Zaproszenia do uczestnictwa w konferencji skierowane zostały również do prowadzących działania na rzecz rozwoju czytelnictwa dzieci niepełnosprawnych (z wadami słuchu, wzroku, mowy itp.) i dyslektycznych. Planowano także dokonanie przeglądu pomysłów i działań praktycznych środowiska bibliotekarzy w zakresie rozbudzania zainteresowań i zamiłowań czytelniczych.

Konferencja zgromadziła ponad stu uczestników, w tym 39 referentów z siedmiu krajów.

Obrady plenarne w pierwszym dniu konferencji rozpoczęła Grażyna Lewandowicz-Nosal wystąpieniem zatytułowanym *Biblioteki publiczne dla dzieci wczoraj i dziś. Kłopoty z tożsamością*. Formułując ciekawą teorię bibliotek dziecięcych – w zależności od okresu ich funkcjonowania w ciągu ostatnich kilkudziesięciu lat – jako świątyni ducha, świątyni wiedzy oraz świątyni konsumpcji – postawiła pytanie o dalszy ich rozwój w XXI wieku.

¹ Uniwersytet Łódzki.

W kolejnym wystąpieniu Beata Szczepańska omówiła trzy przykłady dobrych praktyk z pracy na rzecz dzieci i młodzieży bibliotek w Finlandii, Szwajcarii i Włoszech. Na podstawie materiału zebranego podczas wizyt studyjnych, które odbyła w ramach programu Socrates Adore, przedstawiła formy pracy wymienianych bibliotek, metody aranżacji ich wnętrz dla potrzeb najmłodszych użytkowników, a także sposoby promocji czytelnictwa wśród dzieci i młodzieży. Chlubnymi praktykami propagandy książki i czytelnictwa oraz edukacji medialnej wśród dzieci młodszych podzieliła się również Anu Hakari, odwołując się do działalności macierzystej biblioteki miejskiej w Tampere w Finlandii. Miejska Biblioteka Publiczna w Tampere wspomaga zarówno tradycyjną kulturę czytania, jak i umiejętności korzystania z nowych mediów. Czyni to w oparciu o własne programy edukacyjne: spotkania połączone z dyskusją o książce w grupach dzieci dziewięcioletnich oraz wyprodukowaną dla potrzeb biblioteki nową grę internetową dla dzieci, w tym przedszkolaków. W dyskurs o działalności bibliotek publicznych na rzecz czytelnika dziecięcego wpisało się także wystąpienie Agaty Walczak-Niewiadomskiej, podejmujące zagadnienie usług świadczonych na rzecz dzieci przez biblioteki uczelni wyższych. Odwołując się do przykładów zagranicznych referentka pokazała, że biblioteki działające w strukturze szkoły wyższej, postrzegane z reguły jako miejsce przeznaczone wyłącznie dla dorosłych, z powodzeniem starają się poszerzyć ofertę dla najmłodszych czytelników.

Tematyka pozostałych wystąpień w tej części obrad dotyczyła m.in. kwestii ulubionych lektur i czytania dla przyjemności, zagadnień biblioterapii i oferty wydawniczej dla dzieci.

Rozważania na temat koncepcji czytania dla rozrywki (w odróżnieniu od innych funkcji lektury, np. zdobywania wiedzy, funkcji terapeutycznej) pojawiły się w tekście nadesłanym przez Ushę Pokharel. Zofia Zasacka w swoim wystąpieniu posłużyła się wynikami badania sondażowego na próbie 70 gimnazjów, stanowiących ogólnopolską reprezentację uczniów. Posłużyły one do opisu miejsca i funkcji lektury w czasie wolnym młodzieży. Referat miał być próbą odpowiedzi na pytania o preferencje czytelnicze i miejsce lektur szkolnych wśród lubianych przez gimnazjalistów książek. Wybory lekturowe w zakresie literatury popularnonaukowej były tematem poruszonym przez prof. Annę Karlskov-Skyggebjerg. Odwołując się do duńskich przykładów wskazała ona na istotne miejsce literatury popularnonaukowej w ofercie wydawniczej dla dzieci oraz preferencje dla tego typu publikacji, zwłaszcza wśród chłopców. O roli literatury i książki w biblioterapii rozwojowej młodzieży wypowiedziała się Sabina Burkelić. Jako wieloletni biblioterapeuta podzieliła się ona swoimi doświadczeniami z realizacji różnorodnych form terapii lekturowej oraz uwagami o biblioterapii jako modelu dogłębnej lektury dobrej

jakości beletrystyki, za pomocą której dotrzeć można do dzieci i młodzieży borykających się z różnego typu problemami.

W części plenarnej drugiego dnia obrad uczestnicy mieli sposobność porozmawiać na temat portalu e-usług bibliotecznych w.bibliotece.pl, którego twórcą i wyłącznym operatorem jest Sokrates IT, jeden ze sponsorów konferencji. Tego dnia występowali również bądź zostali zaprezentowani autorzy i tłumacze literatury dziecięcej – Joanna Papuzińska, Danuta Mucha, Renato Vasquez-Velasquez i Libor Martinek.

Popołudniowe obrady prowadzono w sekcjach. W sekcji pierwszej skupione były one wokół tematyki audiobooków i e-booków oraz czytelnictwa literatury cyfrowej.

Występujący jako pierwszy w tej części obrad Michał Zając zauważył, że książka dla dzieci i młodzieży dotrzymuje kroku zmianom niesionym przez epokę cyfryzacji. Omówił różne typy książek elektronicznych dla najmłodszych, zaprezentował przykłady każdej z przywoływanych kategorii i pokrótce omówił zjawiska rynkowe i czytelnicze związane z ich funkcjonowaniem.

W kręgu tematyki e-literatury pozostawały również wystąpienia Anny Adamczuk-Stęplewskiej – odnoszącej się do tzw. literatury sieciowej, bazującej na hipertekście – oraz Agaty Poręby rozważającej możliwości wykorzystania komiksu cyfrowego, mechanizmów wiki oraz *zooming presentation* jako narzędzi promocji czytelnictwa lektur obowiązkowych na poziomie gimnazjum.

Pozostali prelegenci tej części obrad poświęcili swoje wystąpienia audiobookom i literaturze audialnej. Karolina Albińska w wystąpieniu *Nie taki diabeł straszny jak go malują? Literatura audialna w kontekście szans i zagrożeń dla rozwoju czytelnictwa współczesnej młodzieży* sformułowała pytanie, w jaki sposób w zdominowanym przez wizualność dwudziestym pierwszym wieku słuchowiska i audiobooki nadal mogą być traktowane jako atrakcyjny sposób obcowania z tekstami literackimi. W oparciu o własne badania przeanalizowała preferencje współczesnej młodzieży w wyborach różnych form medialnych rozumianych jako szkolne i pozaszkolne pomoce dydaktyczne. Jacek Ladorucki w referacie pt. *Audiobook – słuchanie i radość lektury* scharakteryzował fenomen „czytania” audiobooków i porównał tradycyjny i słuchowy kontakt czytelnika z tekstem. Osobny wątek jego wystąpienia stanowiła analiza rynku publikacji audio. Sekcja zakończyła swoje obrady niezwykle żywą i udaną dyskusją.

W obradującej równolegle sekcji drugiej dyskutowano o dzieciach najmłodszych jako użytkownikach bibliotek (Dorota Grabowska, *Najmłodszy czytelnicy w bibliotece. Wybrane formy pracy*) i odbiorcach różnego typu literatury, w tym tekstów na tematy niełatwe, charakteryzowanych jako filozoficzne bądź filozofujące (Rafał Kępa, *Wielkie pytania małych ludzi*).

O książkach filozoficznych dla dzieci). Dwa ostatnie wystąpienia tej części obrad inspirowane były własnymi doświadczeniami ich autorek. Alicja Mazan-Mazurkiewicz podzieliła się obserwacjami z własnych praktyk wprowadzania dziecka w świat książki w specyficznych warunkach domu naukowców literaturoznawców („*Bo ja tak bardzo nie przepadam za czytaniem*” – o czytaniu z dzieckiem w domu pełnym książek), a Marta Deńca w referacie *Czytelnik niesłyszący w bibliotece szkolnej* przedstawiła autorski program edukacji czytelniczej dla szkoły podstawowej i gimnazjum przeznaczony dla dzieci niesłyszących, który opracowała jako nauczyciel bibliotekarz oraz pedagog ze specjalizacją w zakresie surdopedagogiki.

Sekcja trzecia, która podjęła obrady drugiego dnia konferencji, skupiła się wokół zagadnień kultury czytelniczej dzieci i młodzieży. Wysłuchano m.in. sprawozdania z badań kultury czytelniczej jedenasto- i dwunastolatków. Badania przeprowadziły Mariola Antczak i Aleksandra Rybka we współpracy z Łucją Raną w szkołach polskich oraz Międzynarodowej Brytyjskiej Szkole Podstawowej w Katmandu w Nepalu. To pierwsze badania, w których uwzględniono wypowiedzi dzieci na temat ich kultury czytelniczej i porównano je z wiedzą na ten temat ich rodziców. Inny wątek obrad tej sekcji stanowił temat możliwości wykorzystania zasobów — na przykład zbiorów specjalnych — bibliotek naukowych w krzewieniu kultury czytelniczej w wieku szkolnym (Elżbieta Domagalska, *Dawna i nowa książka w oczach współczesnego dziecka*). Bibliotekarze z Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Łodzi przygotowali również raport o aktywności czytelniczej łódzkich dzieci w świetle statystyk bibliotecznych z lat 2001-2010 na tle zmian demo-graficznych (Danuta Kapela), a także przegląd i ocenę publikacji prasowych oraz łódzkich stron internetowych podejmujących temat książki dla dzieci (Joanna Stawińska).

Tematem przewodnim obrad w sekcji czwartej był sposób wykorzystania internetu jako obszaru kształtowania kultury czytelniczej. Występujący tu referenci mówili m.in. o stronach internetowych bibliotek szkolnych jako narzędziu wpierającym rozwój zainteresowań czytelniczych dzieci (Magdalena Wójcik) czy o możliwościach forów internetowych jako formy popularyzacji wiedzy o książce – jako główny punkt odniesienia posłużyło tu forum *Książki dziecięce i młodzieżowe*.

Tematyka wystąpień sekcji piątej i szóstej oscylowała wokół różnorodnych zagadnień. W sekcji piątej znacząca część referatów dotyczyła szeroko pojętego związku sztuki i książki, jak choćby te na temat upowszechniania kultury publikacji dla dzieci (o działaniach prowadzonych w tym kierunku w Akademii Sztuk Pięknych w Katowicach referowała Barbara Firla), relacji tekstu i obrazu w picturebookach dla dzieci (wystąpienie Aliny Brzuski-Kępy), czy możliwości

popularyzacji czytelnictwa przy użyciu dziecięcego graffiti (referat Małgorzaty Sławek-Czochry). Uczestnicy obrad sekcji szóstej mieli okazję wysłuchać m.in. wystąpień Anny Marii Krajewskiej (*Serial telewizyjny jako czynnik budujący obraz II wojny światowej wśród młodego pokolenia*); Michała Rogoża (*Analiza statystyczna częstotliwości poszukiwań na polskich stronach WWW jako miernik popularności „totalnie obecnych” cykli książkowych zachodnioeuropejskiej literatury dla dzieci i młodzieży*) czy Wandy Matras-Mastalerz (*Nowe tendencje, zadania i funkcje współczesnej literatury dziecięco-młodzieżowej*).

Doniosłe znaczenie łódzkiej konferencji podkreślił dodatkowo patronat honorowy sprawowany przez Prezydenta Miasta Łodzi – Hannę Zdanowską – oraz Rektora Uniwersytetu Łódzkiego, prof. dr. hab. Włodzimierza Nykiela. W przerwach pomiędzy obradami uczestnicy mieli sposobność osobistej rozmowy z uczestniczącymi w konferencji autorami literatury dla dzieci, m.in. z prof. Joanną Papuzińską, a także możliwość zapoznania się z ofertą sponsorów: nowościami wydawniczymi łódzkiego Wydawnictwa Literatura oraz produktami firmy Sokrates IT. Spełniając założone cele naukowe konferencja postrzegana była również jako atrakcyjna także pod względem logistycznym, zorganizowano ją bowiem przy udziale Muzeum Miasta Łodzi, które udostępniło na czas obrad wnętrza swojej siedziby – zabytkowego pofabrykanckiego pałacu Izraela Poznańskiego w Łodzi. Dziękując za tak znaczący wkład organizatorzy wyrażają nadzieję na dalszą udaną współpracę pomiędzy Katedrą Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej i Muzeum Miasta.

Kolejną konferencję z cyklu „Kultura czytelnicza młodego pokolenia” zaplanowano na rok 2014.

Referenci międzynarodowej konferencji naukowej *Dziecko w świecie książki i mediów, Łódź, 10-11.05.2012*

1. dr Anna Adamczuk Stęplewska, Katolicki Uniwersytet Lubelski
2. mgr Karolina Albińska, Uniwersytet Łódzki
3. dr Mariola Antczak, Uniwersytet Łódzki
4. dr Alina Brzuska-Kępa, Uniwersytet Łódzki
5. B.A. Sabina Burkeljca, Szkoła Podstawowa Rodica, Domžale, Republika Słowenii
6. mgr Marta Deńca, Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie
7. dr Barbara Firla Akademia Sztuk Pięknych w Katowicach
8. dr Dorota Grabowska, Uniwersytet Warszawski
9. M.Sc. Anu Hakari, Publiczna Biblioteka Miejska, Tampere, Finlandia
10. mgr Anna Hiller, Publiczna Biblioteka Pedagogiczna RODN „WOM” w Częstochowie

11. Ph.D Katerina Homolova, Uniwersytet Śląski w Opawie, Czechy
12. mgr Danuta Kapela, Wojewódzka Biblioteka Publiczna im J. Piłsudskiego w Łodzi
13. dr Rafał Kępa, Uniwersytet Łódzki
14. mgr Anna Maria Krajewska, Biblioteka Narodowa
15. dr Jacek Ladorucki Uniwersytet Łódzki
16. dr Grażyna Lewandowicz-Nosal, Biblioteka Narodowa
17. mgr Marta Małek, Publiczna Biblioteka Pedagogiczna RODN „WOM” w Częstochowie
18. mgr Agnieszka Maroń, Uniwersytet Śląski
19. Doc.Ph.D Libor Martinek, Uniwersytet Śląski w Opawie, Czechy
20. dr Wanda Matras-Mastalerz, Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie
21. dr Alicja Mazan-Mazurkiewicz Uniwersytet Łódzki
22. dr Danuta Mucha, Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczego im. Jana Kochanowskiego, filia w Piotrkowie Trybunalskim
23. prof. Joanna Papuzińska-Beksiak, Uniwersytet Warszawski
24. mgr Agnieszka Pawelec, Katolicki Uniwersytet Lubelski
25. M.A. Usha Pokharel, Centrum Informacyjne Rolnictwa Ekologicznego im. Govardhan Sharma, Pokharel Phaath, Tanahun, Nepal
26. mgr Agata Poręba, Katolicki Uniwersytet Lubelski
27. mgr Łucja Rana, Międzynarodowa Szkoła Francuska, Kathmandu, Nepal
28. dr Michał Rogoż, Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie
29. dr Aleksandra Rzepkowska, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
30. mgr Aleksandra Rybka, Szkoła Podstawowa nr 137 w Łodzi
31. prof. Anna Skyggebjerg Karlskov, Uniwersytet w Aarhus, Dania
32. dr Małgorzata Sławek-Czochra, Katolicki Uniwersytet Lubelski
33. mgr Joanna Stawińska, Wojewódzka Biblioteka Publiczna im J. Piłsudskiego w Łodzi
34. dr Anna Sugier-Szerega, Katolicki Uniwersytet Lubelski
35. dr Beata Szczepańska, Uniwersytet Łódzki
36. mgr Agata Szczotka-Sarna, Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich
37. mgr Renato Vásquez-Velásquez, Gwatemala
38. dr Agata Walczak-Niewiadomska, Uniwersytet Łódzki
39. mgr Anna Witkowska, Uniwersytet Warszawski
40. dr Magdalena Wójcik, Uniwersytet Jagielloński
41. dr Michał Zając, Uniwersytet Warszawski
42. dr Zofia Zasacka, Biblioteka Narodowa